

Dr inż. Waldemar Kalita

Katedra Teorii Ekonomii i Stosunków Międzynarodowych
Uniwersytet Rzeszowski

Współpraca gospodarcza z zagranicą jako czynnik zwiększania spójności gospodarki światowej

SPÓJNOŚĆ SPOŁECZNO-GOSPODARCZA – ISTOTA I UWARUNKOWANIA

Zwiększające się zróżnicowanie między krajami, regionami i wewnątrz-regionalne skorelowane jest z obszarami większego lub mniejszego bezrobocia, z różną stopą życiową mieszkańców, ich szansami edukacyjnymi i możliwościami przemian cywilizacyjnych. Adekwatne mogą być słowa Zygmunta Baumana, który charakteryzując epokę ponowoczesną zauważał, że cechuje się ona rozwarstwieniem społecznym. Przejawem takiego rozwarstwienia społeczeństw są coraz szybciej podróżujące elity oraz istnienie grup pariasów przykutych do miejsca zamieszkania na całe swoje życie. Swoboda poruszania się i zwiększająca się jego szybkość oraz nowe technologie informatyczne są podstawą powstawania przeciwstawnych tendencji tak charakterystycznych dla współczesnych czasów i społeczeństw: braków i przywilejów, bogactwa i ubóstwa, władzy i bezsilności, wolności i ograniczeń [Borowik, 2001, s. 54-55].

Pogłębianie się różnic sprawia, że „potęgi gospodarcze” stały się punktem centralnym współczesnej gospodarki, wokół którego „krążyły” pozostałe państwa. Kraje nadążające za czołówką podejmowały oferowaną pomoc lub same osiągały stabilność gospodarczą stając się obszarami semiperyferyjnymi, pomiędzy nimi a pędzącą czołówką pozostawał niewielki dystans. Natomiast niekorzystający z pomocy ze strony krajów rozwiniętych lub wybierający „trzecią drogę” zostawali na uboczu gospodarki światowej stając się jej peryferiami, coraz bardziej odbiegając pod względem rosnącej liczby wskaźników społeczno-ekonomicznych pokazujących ich charakterystykę i specyfikę rozwojową [Skodlarski, Matera, 2005, s. 290].

Gospodarka polska z jej uwarunkowaniami rozwojowymi utrzymuje pewien poziom różnic w rozwoju gospodarczym w stosunku do czołówki, jak np. krajów Europy Zachodniej. Pozostawanie we względnym zacofaniu staje się podstawą działań, których celem jest odrobienie dystansu ekonomicznego i cywilizacyjnego do krajów zachodnich [*Strategia...*, 2005, s. 59-63]. Brak działań i utrzymywanie dotychczasowego poziomu może postawić nasz kraj na boczniicy, która będzie kierowała w stronę peryferii gospodarki światowej. Pozostawanie w takim stanie przy istniejącym potencjale rozwojowym pozwalającym

zmniejszać obszar różnic i wielkość dystansu do krajów produkujących naszego regionu było punktem wyjścia do podjęcia współpracy z „integrującą się Europą”.

Problem zmniejszenia zakresu zróżnicowania w Unii Europejskiej jest związany z funkcjonowaniem polityki regionalnej. Polityka regionalna jest także określana jako polityka strukturalna (działalności organów władzy publicznej mającej odbudować struktury gospodarcze i pobudzić do rozwoju region) lub polityka spójności społeczno-gospodarczej (poprawa konkurencyjności regionów najbiedniejszych i zmniejszenie różnic rozwojowych). Prowadzona na poziomie państwa może być polityką interregionalną – stwarzającą równe szanse dla rozwoju poszczególnych regionów lub intraregionalną – przyczyniać się do rozwoju samych regionów.

W teorii możemy wyróżnić trzy podejścia do polityki spójności, tj.: kompensacyjne, redystrybucyjne i oparte na wzroście endogenicznym [Jasiński, 2000, s. 20]. Pierwsze podejście opiera się na filozofii wyrównywania strat wynikających z wejścia do Wspólnoty. Drugie opiera się na chęci wyrównywania różnic w dochodach na rzecz regionów słabszych by akceptowały polityki unijne. Trzecie podejście opiera się na właściwym wykorzystaniu istniejących zasobów w regionie, dzięki którym możliwe będzie utrzymanie trwałego wzrostu gospodarczego. Wszystkie trzy podejścia pokazują zakres możliwości związanych ze stopniowym łagodzeniem zróżnicowania występującego na obszarze zintegrowanych gospodarek. Proces integrowania się krajów jest bowiem wyższym stadium zachodzącego w świecie umiędzynarodowienia funkcjonowania gospodarek i coraz bardziej podlega sterowaniu.

FORMY POWIĄZAŃ MIĘDZYNARODOWYCH

Otwarta gospodarka rynkowa funkcjonuje w ścisłym powiązaniu z zagranicą. Oparcie na współpracy z zagranicą związane jest z istnieniem wielopłaszczyznowych możliwości jej rozwijania przez zainteresowanych budowaniem długotrwałych stabilnych związków ekonomicznych. Utrzymywanie trwałych i stabilnych powiązań staje się podstawą rozwoju gospodarczego tak niezbędnego zwłaszcza dla krajów przebudowujących swoje gospodarki. Procesy transformacji występujące w wielu gospodarkach światowych pod koniec XX wieku czyli przemiany w systemach społeczno-gospodarczych krajów były niezbędnym elementem w ciągłym pościgu powodowanym postępem nauki, techniki i technologii.

W gospodarce światowej powiązania uzależnione są od podmiotów zaangażowanych w proces współpracy oraz przez ich charakter – sferę oddziaływań. Podmiotami, które uczestniczą w budowaniu powiązań międzynarodowych są, więc podmioty krajowe – przedsiębiorstwa krajowe, instytucje i organizacje państwowe, organy rządu; oraz podmioty międzynarodowe i transnarodowe, tj.:

przedsiębiorstwa międzynarodowe i transnarodowe, organizacje międzynarodowe, międzynarodowe i ponadnarodowe instytucje integracyjne. We współczesnych stosunkach międzynarodowych widać coraz wyraźniej systematyczny wzrost liczby podmiotów, które coraz aktywniej chcą włączyć się w coraz to nowsze płaszczyzny rozwijających się powiązań międzynarodowych. Do ważniejszych form powiązań ekonomicznych występujących między podmiotami należy zaliczyć powiązania handlowe, produkcyjne, inwestycyjne, techniczne, walutowo-finansowe, instytucjonalne itp. Wszystkie one podlegają ciągłym przemianom związanym z postępującymi zmianami w czynnikach warunkujących ich rozwój.

Spośród wymienionych rodzajów istniejących powiązań gospodarczych we współczesnych stosunkach międzynarodowych do bardziej szczegółowych rozważań wybrano powiązania produkcyjne, inwestycyjne i techniczne. Wybór ten wynika ze szczególnie istotnego znaczenia tych form powiązań i siły ich oddziaływania na inne płaszczyzny współpracy oraz podmioty w niej funkcjonujące. Powiązania produkcyjne związane są z postępującym procesem międzynarodowego podziału pracy i stopniowym przenikaniem się gospodarek. Rosnąca współzależność podmiotów gospodarki światowej sprawia, że rozwój produkcji, zwłaszcza nowoczesnej technologicznie związany jest z utrzymywaniem stabilnych powiązań specjalizacyjnych i kooperacyjnych. Powiązania inwestycyjne związane są z dużą swobodą przepływu kapitału w skali międzynarodowej zarówno w formie kapitału finansowego jak też kapitału inwestycyjnego, poszukującego atrakcyjnych warunków dla swojej lokalizacji, a występujące niestabilności sprawiają, że znaczna część współcześnie przemieszczającego się kapitału dąży do wypracowania takich form aktywności, które będą pozwalały na jego swobodne przemieszczanie się między gospodarkami występującymi na świecie. Powiązania techniczne z kolei są istotne z racji znaczącego wpływu postępu techniczno-technologicznego występującego w gospodarce światowej.

Przedsiębiorstwa działając na rynku wraz z rozwojem swojej działalności mogą przechodzić od fazy działań na rynku lokalnym, regionalnym, krajowym poprzez internacjonalizację działalności do fazy globalnej – funkcjonowania na rynku światowym. Przejście to związane jest z rozwojem różnych form powiązań rzeczowych od najprostszycch jak pośredni eksport i import po szerokie uczestniczenie w rynku międzynarodowym poprzez kooperację w badaniach i rozwoju, produkcji i handlu produktami specjalizacji międzynarodowej.

Powiązania te koncentrują swoje oddziaływanie w gospodarce na funkcjonujących przedsiębiorstwach z kapitałem zagranicznym. Są one jednocześnie dobrym przykładem do rozważania wpływu powiązań międzynarodowych na nierówności w różnych ich wymiarach. Przedsiębiorstwa z kapitałem zagraniczny są z natury rzeczy podmiotami, które utrzymują wyższy niż przeciętnie poziom powiązań produkcyjnych, zaangażowanie kapitału obcego oraz wyższy poziom zaawansowania technologicznego produkcji.

OBSZARY NIERÓWNOŚCI JAKO BARIERY ROZWOJU WSPÓŁPRACY GOSPODARCZEJ

Nierówności w gospodarce związane są z jej historycznym procesem rozwoju, który powodował, iż wraz z postępującym procesem specjalizacji – podziałem pracy – następowało rozwijanie wybranych elementów otoczenia gospodarczego. Początkowo, istotne dla mierzenia nierówności były więc czynniki pierwotne, naturalne, które determinowały rozwój lub pozostawanie w zacofaniu pewnych regionów. Rewolucja naukowo-techniczna i rozwój produkcji przemysłowej doprowadziły do zmniejszenia znaczenia czynników strukturalnych związanych z wielkością posiadanych zasobów, jednak ich nie wyeliminowały [Bożyk, Misala, Puławski, 1998, s. 28-31].

Współcześnie nierówności w gospodarce mogą dotyczyć wielu elementów istniejącego układu sił wytwórczych. Elementami najbardziej różnicującymi kraje są więc: wielkość wytwarzanego dochodu narodowego, poziom wydajności czynników wytwórczych i ich wykorzystanie, poziom rozwoju nauki, techniki i technologii i inne. Wskazane grupy czynników determinujących nierówności można rozpisać na poszczególne czynniki wytwórcze decydujące właściwie o poziomie życia mieszkańców i syntetycznego miernika rozwoju gospodarczego, jakim jest poziom wytwarzanego PNB na mieszkańca.

Wyposażenie kraju w zasoby naturalne i ziemię można traktować jako pewne uwarunkowania zewnętrzne dla procesów gospodarowania. Jednak ich jakość w zdecydowanym stopniu warunkuje poziom produkcji i wydajność w rolnictwie czy w sektorach zajmujących się wydobywaniem i przetwarzaniem surowców. Duże, dostępne złoża surowców stwarzają możliwość rozwoju gałęzi gospodarki opartych na nich i uzyskiwanie znaczącej przewagi względem krajów słabiej wyposażonych w nie. Równocześnie warto zaznaczyć, iż obecnie gospodarka światowa nastawiona na rozwój wymiany zdecydowanie niweluje bariery wynikające z braku czy niedoboru określonych surowców. Wprawdzie z rzadka wspomina się czasem o wyczerpywalności złóż surowców, zwłaszcza energetycznych, ale jednak ciągle gospodarka funkcjonuje jako system, w którym stale występują nadwyżki towarów, a nie braki. Można więc stwierdzić, iż posiadanie określonych zasobów powinno skłaniać uczestników stosunków międzynarodowych do coraz silniejszego dążenia do rozwoju współpracy jako sposób przeciwstawienia się występującemu zróżnicowaniu.

Ważnymi obszarami nierówności w gospodarce są te, które mogą podlegać procesom oddziaływania związanym z wykorzystaniem narzędzi polityki gospodarczej. Czynniki, w obrębie których istnieje możliwość wpływania na poziom i natężenie nierówności obejmują zasadniczo dwa czynniki wytwórcze, tj.: związane z pracą oraz z kapitałem. Nierównomierne rozmieszczenie zasobów pracy, ich niedostosowanie strukturalne, poziom wydajności pracy, zróżnicowane wykorzystanie istniejącej podaży pracy są jednymi z ważniejszych obszarów nierówności wpływających na poziom życia społeczeństwa polskiego. Drugim

z czynników wytwórczych, który podlega sterowaniu przez narzędzia ekonomiczne – kapitał obejmuje wiele pól zróżnicowania związanych z wielkością kapitału krajowego i zagranicznego, jego wydajnością, rozmieszczeniem terytorialnym i branżowym, strukturą i inne.

Wskazane czynniki wytwórcze poprzez tworzenie uwarunkowań funkcjonowania gospodarki są ważnymi determinantami rozwoju produkcji i konsumpcji. Równocześnie poziom tych czynników sprawia, że jedne regiony stają się bardziej atrakcyjne dla prowadzenia działalności gospodarczej, inne tracą na znaczeniu. Obszary, na których nierówności są czynnikiem przyciągającym inwestorów to głównie te, które z jednej strony posiadają uwarunkowania w postaci rozwiniętej infrastruktury gospodarczej, a więc stosunkowo wysoki poziom wyposażenia w kapitał, a z drugiej strony przyciągający dużymi niewykorzystanymi zasobami pracy wysoko kwalifikowanej.

Występowanie nierówności gospodarczych staje się jednym z istotniejszych powodów występowania międzynarodowych powiązań, które przejawiają się w międzynarodowych przepływach czynnika pracy oraz kapitału. Nierówności gospodarcze są równocześnie powodami wywozu – eksportu kapitału w różnych formach oraz różnorodnych przepływów pracowników. Przedsiębiorstwa działające na rynku wykorzystują istniejące nierówności do budowania swoich przewag konkurencyjnych, dzięki którym będą mogły w znacznie lepszym stopniu funkcjonować w ramach gospodarki krajowej oraz w rozwijającej się gospodarce światowej [Rynarzewski, 2005, s. 60-61].

Wskazując obszary nierówności w gospodarce należy także wspomnieć o uwarunkowaniach pozaekonomicznych, które przy znacznej ich liczbie i zróżnicowaniu są często traktowane jako dodatkowa bariera dla rozwoju gospodarczego. Tak więc różnice kulturowe, wyznaniowe, światopoglądowe mają znaczący wpływ na czynniki ekonomiczne. Można te uwarunkowania traktować jako zmienną zewnętrzną, którą trzeba koniecznie uwzględnić w projektowaniu działań związanych z wyborem i zastosowaniem określonej opcji polityki gospodarczej oraz określonego zestawu narzędzi mających wyrównywać istniejące nierówności. Zastosowane narzędzia nie mogą tym samym powodować pojawiania się dodatkowego zróżnicowania pogłębiającego istniejące dysproporcje.

INTEGRACJA GOSPODAREK JAKO PRZEJAW WALKI ZE ZRÓŻNICOWANIEM

Podejmowanie działań związanych z likwidowaniem obszarów nierówności może być związane z wejściem kraju w główny nurt przemian zachodzących we współczesnej gospodarce światowej. Przejawia to się zaangażowaniem w proces tworzenia struktur gospodarczych komplementarnych wobec innych krajów, czy wobec innych typów podmiotów występujących współcześnie. Komplementarność może więc być ujmowana dynamicznie, tzn. że brak komplementarności czy nawet konkurencyjność struktur gospodarczych w danym momencie (w sen-

się produkowania tych samych, konkurencyjnych wobec siebie towarów w dwóch lub więcej krajach) – nie wyklucza możliwości stopniowego wykształcenia się czy pogłębienia komplementarności oraz wzajemnego uzupełniania się w przyszłości. Zależec to jednak będzie w dużym stopniu od tego, w jakich dziedzinach gospodarki (gałęziach produkcji) występuje brak komplementarności albo konkurencyjność. Jeżeli odnosi się to do dziedzin, w których względnie łatwo można doprowadzić do podziału pracy i specjalizacji produkcyjnej (jak np. w przemyśle, w tym szczególnie w przemyśle przetwórczym, w którym specyfika produkcji umożliwia rozwój specjalizacji międzygałęziowej oraz wewnątrzgałęziowej), wówczas na ogół szybko może dojść do wzajemnych dostosowań strukturalnych i podniesienia ogólnego stopnia komplementarności. Jeżeli natomiast dotyczy to dziedzin, w których doprowadzenie do podziału pracy i specjalizacji – z powodów strukturalnych – jest trudne (gdy brak komplementarności bądź konkurencyjność występuje np. w przemyśle wydobywczym lub w rolnictwie), wówczas naturalnie procesy zwiększenia stopnia wzajemnej komplementarności będą bardzo powolne i skomplikowane, jeśli w ogóle będą one możliwe (będzie się to bowiem wiązało m.in. z koniecznością stopniowej rezygnacji z rozwijania czy kontynuowania pewnych rodzajów produkcji, ograniczenia posiadanych mocy wytwórczych w tych dziedzinach przez jedne kraje na rzecz innych krajów, ponoszenia dodatkowych nakładów inwestycyjnych zwiększających moce produkcyjne w innych dziedzinach wytwórczości itp.).

Bardzo istotną rolę w tym względzie odgrywa również ogólny poziom rozwoju gospodarczego i przemysłowego krajów, których to dotyczy. Im wyższy bowiem jest ogólny poziom rozwoju gospodarczego oraz im większy jest udział przemysłu (w tym zwłaszcza przetwórczego) w gospodarce narodowej poszczególnych krajów, tym większa jest ich potencjalna komplementarność. Jeśli jednak poszczególne kraje nie są wobec siebie gospodarczo komplementarne, a ponadto nie ma możliwości zwiększenia stopnia ich komplementarności również w przyszłości, wówczas nawet spełnienie wspomnianych wcześniej warunków integracji nie doprowadzi do istotnego zwiększenia ich wzajemnych obrotów gospodarczych, ani też nie spowoduje między nimi głębszych procesów integracyjnych. Okazuje się więc, że komplementarność bądź brak komplementarności struktur gospodarczych krajów zmierzających do integracji – jest kolejnym, bardzo istotnym czynnikiem umożliwiającym lub też utrudniającym procesy integracyjne. Proces stopniowego dopasowywania do siebie struktur gospodarczych zmniejszających poziom nierówności oraz ich obszar jest zatem równie ważnym, a kto wie, czy nawet nie ważniejszym od innych płaszczyzn obszarem decydującym o integracji gospodarczej [Kamecki, 1967, s. 94-97]; [Sołdaczuk, Kamecki, Bożyk, s. 311-313]; [Klawe, Makać, s. 110-113]; [Bożyk, Misala, Puławski, 1998, s. 508-510].

Dotychczasowa praktyka międzynarodowej integracji gospodarczej zdaje się w pełni potwierdzać tę opinię. Z obserwacji realnych procesów integracyjnych

lub tylko prób międzynarodowej integracji gospodarczej w różnych regionach i grupach krajów wynika bowiem, że spośród trzech scharakteryzowanych tutaj głównych czynników warunkujących integrację gospodarczą, dwa czynniki, tzn. istnienie w grupie zmierzających do integracji krajów niezbędnej infrastruktury technicznej (komunikacyjnej) oraz komplementarnych struktur gospodarczych, są warunkami niezbędnymi dla powodzenia (choć oczywiście nie zawsze bez problemów i trudności) procesów międzynarodowej integracji gospodarczej. Natomiast trzeci czynnik, w postaci odpowiedniej prointegracyjnej polityki ekonomicznej oraz stworzenia w celu wspierania integracji określonych form instytucjonalnych (tj. powołania ugrupowań integracyjnych), może być wprawdzie bardzo pomocny lub nawet niezbędny, ale nie w każdym przypadku. O ile bowiem bez spełnienia dwóch pierwszych warunków proces integracyjny jest praktycznie niemożliwy, o tyle bez spełnienia trzeciego warunku proces ten, choć niekiedy z pewnymi trudnościami i ograniczeniami, może się jednak odbywać. Dowodzić zaś tego może choćby stopniowa integracja gospodarki Meksyku i Kanady z gospodarką USA (tzn. postępujące – choć niewątpliwie powolne i ograniczone co do zakresu – przekształcenie strukturalne typu integracyjnego w gospodarkach tych krajów), odbywająca się, mimo iż kraje te przez wiele lat nie dokonywały w zasadzie żadnych specjalnych posunięć integracyjnych w zakresie polityki ekonomicznej (np. generalnej likwidacji ceł, ograniczeń ilościowych we wzajemnych obrotach), ani też nie stworzyły żadnego formalnego ugrupowania integracyjnego (np. w postaci strefy wolnego handlu czy unii celnej), przynajmniej aż do końca lat 80., tj. do roku 1989, kiedy to powstało i zaczęło funkcjonować CUSFTA, tzn. Canada-US Free Trade Agreement – Kanaadyjsko-Amerykańskie Porozumienie o Wolnym Handlu, które stało się zaczątkiem powstałego w 1992 r. NAFTA, tj. North American Free Trade Agreement – Północnoamerykańskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (obejmującego USA, Kanadę i Meksyk), funkcjonującego praktycznie od 1994 r.

Również spełnienie warunku w postaci określonej polityki prointegracyjnej oraz formalne powołanie ugrupowania integracyjnego przy niespełnieniu bądź niepełnym spełnieniu dwóch pozostałych warunków (infrastruktura techniczna i komplementarność) – nie wywołuje samo przez się procesu integracyjnego. Dowodzi tego m.in. przykład licznych ugrupowań o charakterze integracyjnym (w formie np. stref wolnego handlu, unii celnych itd.) istniejących w grupie krajów słabiej rozwiniętych niekiedy od wielu już lat, w ramach których – mimo np. formalnej likwidacji ceł, ograniczeń i innych utrudnień we wzajemnych stosunkach gospodarczych – procesy integracyjne przeważnie nie następują, a jeżeli już w niektórych, dość rzadkich wypadkach tak się dzieje, to bardzo wolno, z dużymi trudnościami i są one zwykle powierzchowne. Powodem tego jest zaś z reguły brak dostatecznej komplementarności gospodarczej między krajami tworzącymi poszczególne ugrupowania oraz niemożność zmienienia tego stanu,

a często dodatkowo brak lub niedorozwój infrastruktury technicznej, umożliwiającej wzajemne obroty.

Postępujące procesy regionalizacji i integracji gospodarczej występujące na świecie pokazują, iż rośnie zakres powiązań międzynarodowych, które w coraz większym stopniu bazują na występowaniu różnicowań, nierówności, co sprawia, że większy, bardziej zróżnicowany obszar, przestrzeń gospodarcza jest podstawą do konkurowania. Proces liberalizacji stosunków międzynarodowych, który rozpoczął się po zakończeniu II wojny światowej w zasadniczy sposób przyspieszył zarówno zróżnicowanie poziomów rozwojowych różnych obszarów, jak też procesy pogoni za uciekającym światem.

PODSUMOWANIE

Zamykając rozważania związane z międzynarodowymi uwarunkowaniami znoszenia barier związanych z nierównościami warto podkreślić, że nierówności są czynnikami powodującymi zarówno dalsze „rozbieganie się” gospodarek światowych, jak też dążenie do integracji z silniejszymi, do pogoni za uciekającą czołówką. Występowanie wielu form współdziałania w gospodarce sprawia, że możliwe jest doganianie, zmniejszanie stopnia zróżnicowania, a więc tworzenie warunków do coraz ściślejszej współpracy. Występowanie procesów integracyjnych w gospodarce światowej jest wyrazem dążenia do zmniejszania dzielącego kraje dystansu w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego.

LITERATURA

- Borowik R. [2001], *Między i wewnątrzregionalne rozwarstwienie ekonomiczne a szanse na rozwój cywilizacyjny społeczeństwa*, [w:] *Globalizacja i regionalizacja gospodarki w Europie Środkowo-Wschodniej na początku XXI wieku*, Rzeszów.
- Bożyk P., Misala J., Puławski M. [1998], *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*, PWE, Warszawa.
- Jasiński P. [2000], *Europa jako szansa: Polityka regionalna Unii Europejskiej i jej instrumenty a władza lokalna i regionalna*, wyd. ELIPSA, Warszawa.
- Kameck Z. [1967], *Pojęcie i typy integracji*, „*Ekonomista*”.
- Klawe A., Makać A. [1987], *Zarys międzynarodowych stosunków ekonomicznych*, PWE, Warszawa.
- Rynarzewski T. [2005], *Strategiczna polityka handlu międzynarodowego*, PWE, Warszawa.
- Skodlarski J., Matera R. [2005], *Gospodarka światowa geneza i rozwój*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa.
- Soldaczuk J., Kamecki Z., Bożyk P. [1987], *Międzynarodowe stosunki ekonomiczne*, PWE, Warszawa.
- Strategia firm polskich wobec ekspansji inwestorów zagranicznych* [2005], Gorynia M. (red.), Wyd. Naukowe PWN, Warszawa.

Streszczenie

W artykule podjęto zagadnienie oddziaływania nierówności gospodarczych na zakres współpracy międzynarodowej oraz oddziaływanie głównych form współpracy międzynarodowej na proces ograniczania zróżnicowania międzynarodowego.

**International Economic Cooperation as a Factor Increasing Cohesion
of the World Economy**

Summary

In the paper there was discussed the issue of the influence that economic inequalities have on the range of international cooperation and that main forms of international cooperation have on the process of limiting international differentiation.